

Generalne pripreme inspektora za fizičke provjere usjeva i biljnog materijala

• Predavač: Jacek Žandarski

Mjesto: Bosna i Hercegovina

Datum: 13-17 jula 2015. godine

Sadržaj:

Uvod

Elementi efikasne kontrole

Elementi pregleda/inspekcije

Pravila uzorkovanja

Zaključci

UVOD

➡ Nacionalne organizacije za zaštitu bilja (NPPO-ovi) imaju odgovornosti “za pregled pošiljki bilja i biljnog materijala koji se kreće u međunarodnom saobraćaju i, po potrebi, za pregled drugih regulisanih objekata, naročito u cilju sprečavanja unošenja i/ili širenja štetočina.

➡ Inspektori utvrđuju usklađenost pošiljki sa fitosanitarnim propisima, na osnovu vizuelnog pregleda za otkrivanje štetočina i regulisanih objekata, kao i provjeru dokumentacije i identiteta i integriteta provjere. Rezultat pregleda omogućava inspektorima da odluči da li da prihvati, zadrži ili odbije pošiljku, odnosno da li su potrebne dalje analize.

UVOD

Proces odgovarajućeg fitosanitarnog certificiranja se sastoji od:

- ➔ 1. Ako je potrebno, provjere relevantnih dokumenata
- ➔ 2. Vizuelnog pregleda usjeva, objekta ili robe (provjere identiteta i zdravlja bilja)
- ➔ 3. Ako je relevantno, sastoji se i od uzimanja odgovarajućeg uzorka sadnog materijala za laboratorijske analize.

UVOD

Korišćenje pregleda kao sredstva za otkrivanje prisustva, ili za određivanje ili potvrdu pojave štetočine na usjevu ili robi, zasniva se na sljedećim pretpostavkama:

- ➔ Štetočine koje izazivaju zabrinutost , ili znakovi ili simptomi koje oni uzrokuju, moguće je vizuelno otkriti
- ➔ Pregled je operativno praktičan
- ➔ Izvjesna vjerovatnoća da štetočina ne bude otkrivena se prihvata

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

- ➔ Relevantno zakonodavstvo na snazi
- ➔ Zakonska ovlašćenja za inspektore
- ➔ Tehničke kvalifikacije i kompetencije, posebno u otkrivanju štetočina
- ➔ Pismene smjernice i tehnička uputstva
- ➔ Uspostavljene procedure interne saradnje
- ➔ Poznavanje rada poljoprivrednika ili operatora
- ➔ Odgovarajući pregled postrojenja, alata i opreme
- ➔ Dijagnostička podrška
- ➔ Pomoć u teškim situacijama
- ➔ Planiranje nepredviđenih situacija (u slučajevima novih otkrića)
- ➔ Objektivnost i nepristrasnost

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Relevantno zakonodavstvo

- ➔ Zakon o zaštiti zdravlja bilja
(Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 23/03)
- ➔ Liste regulisanih štetočina, biljaka, biljnih proizvoda i drugih objekata
- ➔ Mnoštvo podzakonskih akata, uključujući i Pravilnike

Zaključak: Relevantno fitosanitarno zakonodavstvo je na snazi u BiH

http://www.uzzb.gov.ba/www/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=11%3Abih-plant-health-legislation&Itemid=9&lang=bs

Pursuant to Article IV 4.a of the Constitution of Bosnia and Herzegovina, Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina in their session of the House of Representatives held on -----2002 and their session of the House of Peoples held on -----2002 enacted the

LAW

ON HEALTH PROTECTION OF PLANTS

I GENERAL PROVISIONS

Article 1

Subject

This Law shall regulate the health of plants; specify measures and obligations concerning prevention of pest occurrence and spreading on plants, plant products and other regulated items, as well as their eradication; regulate biological protection of plants; specify collection and exchange of data and information systems; regulate public services in the field of health protection of plants; designate the authorities in charge of the Law implementation; and prescribe penalties concerning non compliance with the provisions of this Law.

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Zakonska ovlaštenja za inspektore-navedena u članu 80

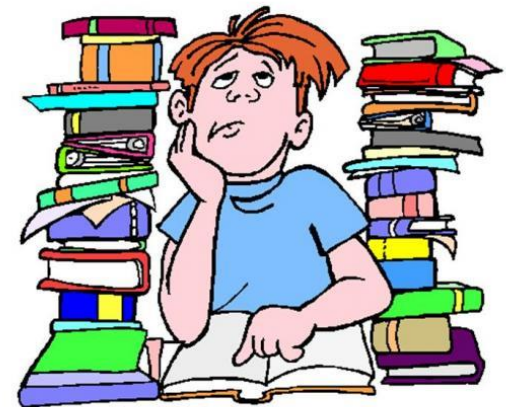
- ➔ pristup bilju, biljnim proizvodima i drugim objektima u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu (...)
- ➔ vrši fitosanitarni pregled bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu (...)
- ➔ uzima uzorke bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata bez naknade njihove vrijednosti, u cilju obavljanja laboratorijskih analiza
- ➔ vrši inspekcijski nadzor nad sprovođenjem mjera (...)

Zaključak: U Bosni i Hercegovini relevantno zakonodavstvo daje službama za zdravlje bilja zakonska ovlaštenja za djelovanje (npr. ulazak u prostorije, izvođenje pregleda, uzimanje uzoraka, vršenje laboratorijskih analiza itd.)

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Tehničke kvalifikacije i kompetencije

- ➔ Prethodno znanje/obrazovanje (poljoprivreda, biologija itd.)
- ➔ Napredovanje samoobrazovanjem (npr. preko Interneta)
- ➔ Specifični kursevi
- ➔ Instrukcije i tehnički priručnici
- ➔ Obuka na radnom mjestu
... i mnoge druge mogućnosti...

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

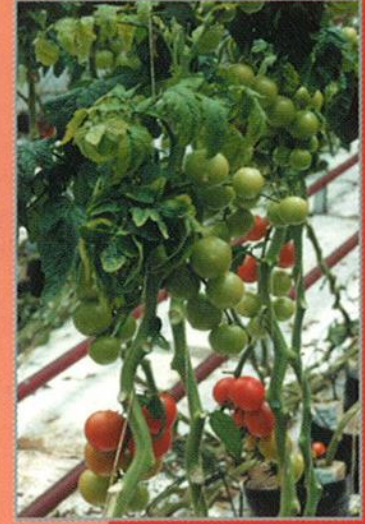
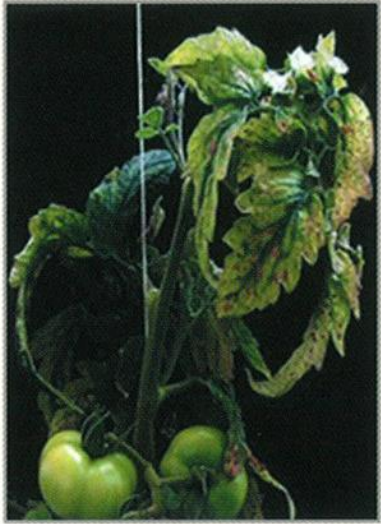
- ➔ **Pisane smjernice i tehnička uputstva**
- ➔ Neki od njih su obično već dostupni (npr. EPPO website)
- ➔ Neki treba da se prilagode uslovima u BiH

Potato spindle tuber viroid (PSTVd)

Wrzecionowatość bulw ziemniaka

UE: I/A/1 (d)2. e
PL: 1/A/1 D. 2.e)

Charakterystyczna proliferacja części wierzchołkowej roślin pomidora

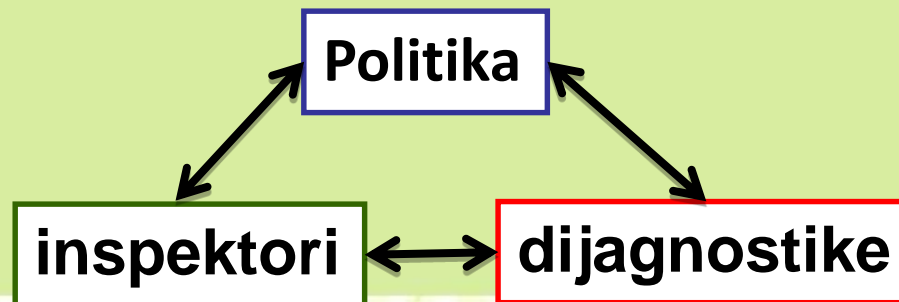
Wrzecionowate bulwy oraz skałowaciata roślina ziemniaka

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Uspostavljanje procedura unutrašnje saradnje

- ➔ Poželjno je da su u pisanoj formi
- ➔ Precizirati način saradnje između svih uključenih aktera, odnosno kadrovske politike, inspektora i dijagnostičke podrške
- ➔ Precizno opisati uloge, odgovornosti i zadatke pojedinih organa vlasti, uključujući i načine komunikacije
- ➔ Inspektori ne bi trebali da imaju nikakve sumnje o tome kako treba da postupaju
- ➔ Kanali za brzu komunikaciju

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Znanje o radu poljoprivrednika i operatora

➔ Poznavanje specifičnosti konkretnog usjeva

➔ Poznavanje specifičnosti skladištenja određenih roba

➔ Poznavanje rada zainteresovanih strana, poljoprivrednika i drugih preduzetnika

➔ Poznavanje rada drugih regulatornih organa (gdje je to moguće)

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

- ➔ **Odgovarajući pregled postrojenja, alata i opreme**
 - ➔ Neophodna oprema u skladu sa zdravstvenim i bezbjednosnim pitanjima (naročito kada dolazi do kontakta sa pesticidima)
 - ➔ Neophodna oprema za djelotvorno i jedinstveno sprovođenje inspekcijskog posla
 - ➔ Potrebna oprema za uzorkovanje, pakovanje uzoraka i njihovu isporuku
 - ➔ Opšta oprema (vozila, mobilni telefoni, prenosivi računari, itd.)

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Dijagnostička podrška

- ➔ Neka jednostavna i početna dijagnostika može se uraditi na licu mjesta
- ➔ Međutim, za karantinske štetočine mora se uvijek zahtjevati laboratorijska potvrda
- ➔ Laboratorija posjeduje neophodne resurse (kapacitet):
 - ➔ Kvalitativne (npr. širok spektar korišćenih metoda i tehnika)
 - ➔ Kvantitativne (odnosno da je u mogućnosti da analizira veliki broj uzoraka, često u kratkom vremenskom periodu)

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Pomoć u teškim situacijama

➔ Tokom inspekcijskih poslova inspektori se mogu naći u teškim situacijama, a koje je teško riješiti na osnovu ličnog iskustva

➔ Brzi kanali komunikacije omogućavaju brzo konsultovanje sa pretpostavljenim ili bilo kojom drugom osobom koja je sposobna da pomogne inspektor

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Planiranje nepredviđenih situacija

➔ Tokom pregleda može doći do otkrivanja regulisanih štetnih organizama (moguće je očekivati različite situacije)

➔ Službe za zdravlje bilja moraju unaprijed da imaju sisteme za reagovanje u takvim situacijama

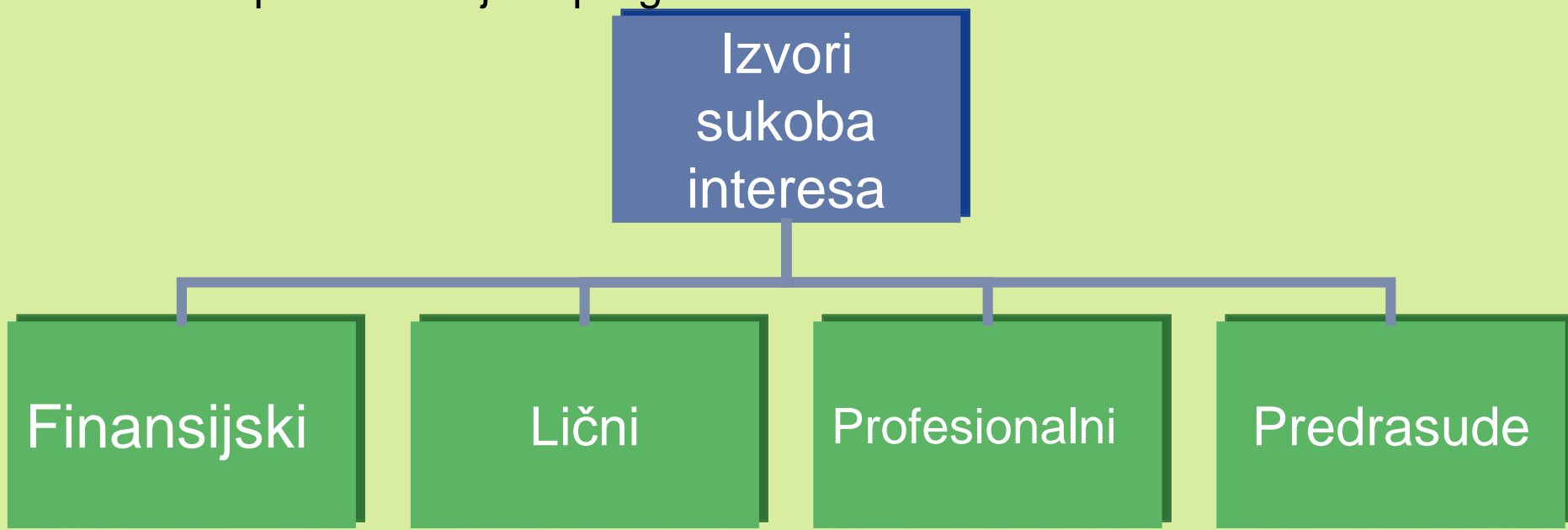
➔ Plan za nepredviđene situacije može da propisuje samo način djelovanja službi za zdravlje bilja, ali može biti i veoma određen, npr. to može da bude detaljan plan iskorjenjivanja specifičnog štetnog organizma.

ELEMENTI EFIKASNIH KONTROLA

➔ Objektivnost i nepristrasnost

- ➔ Osoba koja obavlja inspekcijske poslove nema lični interes u ishodu preduzetih mjera
- ➔ Ne treba da postoji sukob interesa između inspektora i operatora koji se pregleda

ELEMENTI PREGLEDA / INSPEKCIJE

- ➔ Pregledi se izvode u terminima koji najviše odgovaraju
- ➔ Pregledaju se ili cijeli usjevi/parcele ili dijelovi usjeva/parcela
- ➔ Uočeni problemi mogu biti abiotičkog ili biotičkog porijekla
- ➔ Pokušajte smanjiti mogući uzrok problema
- ➔ Uzmite odgovarajući uzorak ako je to neophodno
- ➔ Detaljno sve navedite u specifičnim uputstvima

PRAVILA UZORKOVANJA

- ➔ Ako je moguće, kao uzorak uzeti cijelu biljku (to je lako u slučaju zeljastih biljaka, teško je u slučaju žbunja a nemoguće u slučaju visokih stabala)
- ➔ Ako su dijelovi biljke uzeti kao uzorak, to moraju biti dijelovi koji omogućavaju pravilnu dijagnozu (npr. listovi, stabljike, korijenje, grane)- slijedite relevantna uputstva
- ➔ Uzimajte simptome u različitim stadijumima razvoja
- ➔ Izbjegavajte uzorkovanje materijla koji je suv, truo ili pokvaren.

PRAVILA UZORKOVANJA

- ➔ **Lišće i mladice: virusna dijagnoza-** staviti u plastičnu kesu, malo naduvati i zapečatiti. **Ostale/nepoznate dijagnoze-** umotati uzorak u blago vlažan upijajući papir, staviti u plastičnu kesu, malo naduvati i zapečatiti.
- ➔ **Mesnate stavke:** voće, povrće, lukovice/gomoljike (osim krompira), lukovice, izdanci, itd.- umotati u suv, upijajući papir, ako je trulo ili se raspada- molim Vas, umotajte posebno. Staviti u plastičnu kesu, malo naduvati zapečatiti.
- ➔ **Štetočine beskičmenjaci:** primjerke ili uzorke štetočina beskičmenjaka (insekte, pauke, grinje itd.) treba staviti u zatvorenu plastičnu posudu ili plastičnu cijev.

PRAVILA UZORKOVANJA

Krompir: invertibratna dijagnoza- umotati u suv, upijajući papir. Staviti u plastičnu kesu, malo naduvati i zapečatiti.

→ Ostale/nepoznate dijagnoze- umotati u suv, upijajući papir. Ne stavljati u plastičnu kesu.

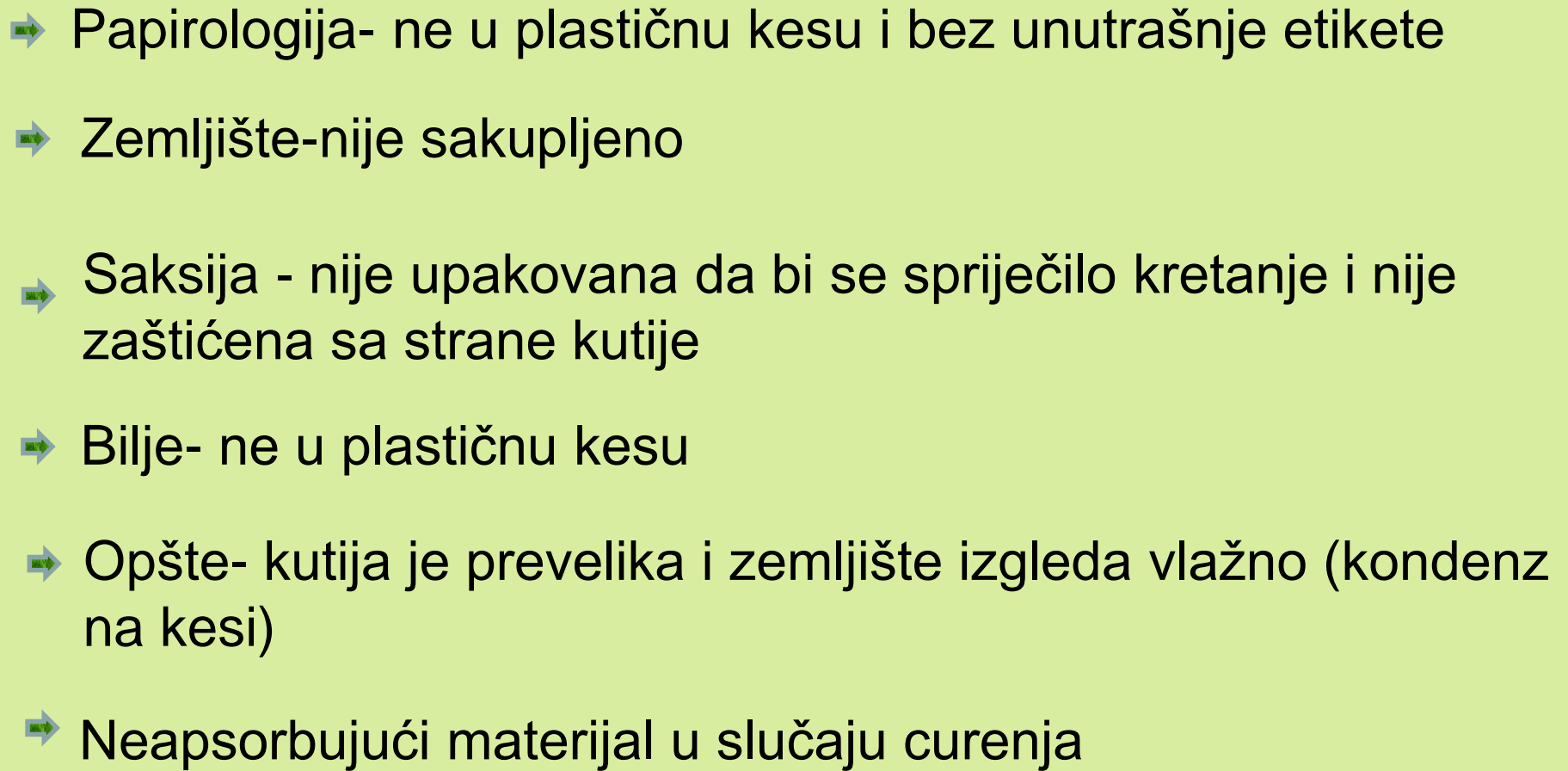
→ **Uzorci zemljišta:** za analizu nematoda staviti potrebnu količinu zemljišta u jaku plastičnu kesu i zapečatiti.

Svi uzorci se stavljaju u jaku kartonsku kutiju i pakuju sigurno zgužvanim papirom. Bilo koji živi materijal se dostavlja u laboratoriju što je prije moguće, mada u većini slučajeva kratkotrajno skladištenje u hladnjaku može doći u obzir (ali ne zamrzavanje). Otpremanje uzoraka se izbjegava neposredno prije vikenda ili dužih državnih praznika. Ako se dostavljaju poštom ili putem kurirskih službi, paketi moraju biti označeni sa "žive biljke" i poslati kao ekspres/brze pošiljke.

Postoje bar 4 greške u ovom primjeru... možete li ih uočiti?

-
- ➔ Papirologija- ne u plastičnu kesu i bez unutrašnje etikete
 - ➔ Zemljište-nije sakupljeno
 - ➔ Saksija - nije upakovana da bi se spriječilo kretanje i nije zaštićena sa strane kutije
 - ➔ Bilje- ne u plastičnu kesu
 - ➔ Opšte- kutija je prevelika i zemljište izgleda vlažno (kondenz na kesi)
 - ➔ Neapsorbujući materijal u slučaju curenja

ZAKLJUČCI:

- ➔ Mnoštvo faktora se mora uzeti u obzir da bi se osiguralo pravilno i efikasno obavljanje istraživanja
- ➔ Sve aktivnosti zahtjevaju blisku saradnju između tri glavna aktera: kadrovske politike, inspektora i laboratorija
- ➔ Svi pregledi i planovi uzorkovanja izrađuju se na osnovu usaglašenosti između potreba i raspoloživih resursa
- ➔ Prilikom pokretanja inspeksijskih poslova, očekujte neočekivano i spremite se za vanredne situacije.

Hvala na pažnji !!!

KONTAKT:

Jacek Żandarski

E- mail: j.zandarski@piorin.gov.pl

